

Лещенко І. А.

*Донецький обласний еколого-натуралістичний центр
Донецька обл., м. Лиман, вул. Виноградна, д. 7
i.a.leshchenko@outlook.com*

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ

*«Краса природи – це могутнє джерело
енергії думки, це поштовх, що пробуджує
і ледачу, і сонну, і інертну думку. Перед красою
кожна дитина така, якою вона є насправді,
під впливом краси вона стає такою,
якою вона повинна бути».*

В.О.Сухомлинський

Проблема взаємодії людини і природи в сучасних умовах розвитку суспільства набуває важливого значення. Дана проблема висвітлена в основних освітніх документах. Екологічне виховання визначено в них як одне з пріоритетних напрямків. В Законі України «Про освіту», відмічено, що складовою екологічної компетентності є екологічна культура і дбайливе ставлення до довкілля, таким чином засвоєння знань про природу є частиною всебічного розвитку дитини.

В Концепції національного виховання приділено формуванню екологічної культури, заохочення молоді до активної екологічної діяльності, вихованню дбайливого ставлення до природних багатств. Крім того Концепцією екологічного виховання зазначено, що метою екологічної освіти є формування навичок, фундаментальних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтується на ставленні до природи, як універсальної, унікальної цінності. Проект Концепції позашкільної еколого-натуралістичної освіти на основі компетентнісного підходу підкреслює, що позашкільна освіта базується на застосуванні компетентнісного підходу, де у змісті освіти інтегровані такі основні компоненти особистості, як пізнавальна, практична, творча і соціальна.

Означені пріоритети визначили екологічну освіту як інтегративну у всій системі розвитку освіти в Україні на сучасному етапі.

Еколого-натуралістична освіта дітей та учнівської молоді здійснюється поетапно:

- отримання та формування екологічних знань і умінь;
- самостійна, творча й практична робота;
- соціалізація – розвиток культури людських взаєностосунків;
- професійне самовизначення, самореалізація в процесі екологічної діяльності.

Значні напрацювання в галузі екологічного виховання були закладені в працях видатних педагогів Г. Ващенко, К. Ушинського, В. Сухомлинського. Сучасною педагогічною наукою зроблено суттєвий внесок у створенні науково-методичного підґрунтя для формування екологічних компетентностей. Значними є наукові доробки до змісту, структури, сутності компетентностей, які визначені у працях Н. Пустовіт, Л. Руденко, Л. Тітаренко, С. Шмалей та ін.

Поняття компетентність дуже широке:

– компетентність, по суті, визначає систему взаємовідносин набутих знань, вмінь, навичок і здатності ефективно використовувати їх в реальній практичній діяльності (за Пошетун О.);

– компетентність – володіння людиною відповідною компетенцією, що включає його особистісне відношення до неї і предмету діяльності;

– компетенції – узагальнені способи дій, що забезпечують продуктивне виконання професійної діяльності (за Пустовіт Н.).

Основою екологічної компетенції є екологічні знання, досвід практичної діяльності в довкіллі. Знання під впливом екологічної інформації. Такі знання діти отримують на заняттях гуртків еколого-натуралістичного спрямування: «Природа рідного краю», «Юні друзі природи», «Юні охоронці природи», «Юні екологи», «Юні лісники», що підвищує рівень екологічної культури дітей, виховання дбайливого ставлення до природи та вміння застосовувати знання та навички в житті.

Найпоширенішими формами екологічної освіти під час гурткової роботи є: екскурсії краєзнавчими музеями, національно-природними та ландшафтними парками; екологічні ігри та квести з інтелектуальними завданнями, екологічними ситуаціями; екологічні стежки заповідниками регіонального та міжнародного значення; екологічні проекти та дискусії які сприяють розвитку освітнього потенціалу молоді під час природоохоронної діяльності; екологічні тренінги для педагогів та керівників гуртків з метою підвищення їх екологічної компетентності; заняття з використанням інтерактивних освітніх технологій.

Результатом цієї роботи є підвищення рівня екологічної компетенції, навчальних досягнень учнів з природничого циклу дисциплін, участь в районних, обласних науково-практичних конференціях («Ковиловий степ», «Біологічні дослідження та винахідництво», «Екологія та здоров'я»), природоохоронних акціях («Стоп сміття», «Збережи ялинку», «Жовте листя», «Годівничка», «Збережемо першоцвіти» та інші), Всеукраїнських та міжнародних конкурсах («День рослин-20017», «Юний дослідник» «Вода — джерело життя» та інших), обласних та Всеукраїнських зльотах учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань, учнівських лісництв загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів.

Література:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017.
2. Концепція екологічної освіти в Україні. М.О.Н. України, від 20.12.2001.
3. Концепція національного виховання студентської молоді (рішення колегії МОН 25.06.2009).
4. Формування екологічної компетентності школярів: наук. метод. посібник / Н. А. Пустовіт, О. Л. Пруцакова, Л. Д. Руденко, О. О. Коленькова. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 64 с.
5. Теоретика – прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці // І. Д. Бех // Виховання і культура. – 2009. – №12(17, 18). – С. 5–7.
6. Вербицький В. В. Концепція позашкільної еколого - натуралістичної світи на основі компетентнісного підходу. Проект, 16 серпня 2017 року.
7. Онопрієнко О. Концептуальні засади компетентнісного підходу в сучасній освіті. Шлях освіти. – 2007. – № 4.
8. Пустовіт Н. А. Сутність характеристики екологічної компетентності школярів Н. А. Пустовіт // Педагогічна наука. – Випуск.38. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2005. – 400 с. – С. 186–191.

9. Пустовіт Н. Формування екологічної компетентності школярів / Н. Пустовіт, О. Пруцакова, Л. Руденко, О. Колонькова. –К.: Педагогічна думка, 2008.

10. Пометун О. Формування громадянської компетентності : Погляд з сучасної педагогічної науки / О. Пометун // Вісник програм шкільних обмінів. – 2005. – № 20.

11. Сухомлинська О. В. Проблема «Природа – виховання» в педагогічній теорії та шкільній практиці України 20–30-х рр. / О. В. Сухомлинська // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2. – С. 73–80.

Лялюк Н. М.

*кандидат біологічних наук, доцент кафедри ботаніки та екології
Донецького національного університету імені Василя Стуса,
м. Вінниця, Україна*

КОРЕКЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Зміст екологічної освіти на пострадянському просторі традиційно включає основні компоненти: пізнавальний, ціннісний, нормативний та діяльнісний, в рамках яких формується світогляд, психоемоційна сфера, інтелектуальний контекст та мотиви та навички поведінки в конкретних умовах. Теза екологізації життя і освіти набула в Україні власного специфічного розвитку і закріплена в багатьох державних документах, в тому числі в законі «Про освіту» йдеться про формування екологічних компетентностей, тобто законом прописано глибина та напрямок екологізації навчання у всіх його формах (формальній за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, неформальній і інформальній). Серед спільних для всіх компетентностей навичок є вміння оцінювати ризики та приймати рішення. Ці ключові вміння формують здатність людини адекватно реагувати на виклики з різних сторін світу і в тому числі з боку природної та антропогенної складової.